

1.33 PÅ SVENSKA

Översatt av Per Magnus Haaland.

Om själva manuskriptet

Verket I.33, även känt som Walpurgismanuskriptet är det äldsta kända manuskriptet som avhandlar stridskonst inom den Europeiska kultursfären, och behandlar fäktning med svärd och bucklare, dvs liten sköld. Vi vet inte vem författaren är, men det är tre figurer som syns på bilderna: Sacerdos, prästen Lutger, som har tonsur, dvs den där klassiska munkfrisuren, Scholaris, eleven, som har sin hätta på sig, och slutligen helgonet Walpurgis, eller Valborg som hon heter på svenska. Denne prästen säger sig lära ut till sina discipuli, lärjungar, eller clientuli, ”små klienter”, och det verkar härröra från en äldre tradition, som sedan översatts till latin, förutom vissa termer som är på tyska. Dessa har jag valt att skriva i kursivt.

Som var brukligt på den här tiden, precis som Johannes Liechtenauer, och Fiore di Liberi, så grundar sig de olika teknikerna gärna på märkverser på rim, med förklarande kommentarer efteråt, och i det här fallet, det latinska versmättet hexameter. Det är möjligt att det finns en tysk förlaga, men den har gått förlorad. Det har jag, så gott det går, försökt översätta till. Latinsk poesi utgår i förstone inte från rim, utan från antalet och rytmen av långa och korta stavelser i strofen, lite som japanskans poesi. Boken är alltså antagligen tänkt som en stödmanual för mästare till elev som senare skall lära sina elever, även om kunskapen var tänkt att kunna föras vidare muntligen. Heinrich von Güntherrodt skriver i sin bok *De Veris Principiis Artis Dimicatoria* från 1579, att han stött på manuskriptet och att det är författat av munkar ur adelsklassen, alltså adliga krigsveteraner som dragit sig tillbaka undan krig, dock fortfarande dagligen övade svärd och bucklare för att hålla sig i trim, och följaktligen skrivit ner sina tekniker.¹

Pergamentmanuskriptet är slitet, i vissa fall är det hål i sidorna, och dessutom så saknas det sidor. Det känns också som om de inte är i ordning heller. Det spekuleras även om dessa borttappade sekvenser är källan till de över trettio illustrationer utan text i manuskripten Libri Picture A83, Codex I.6.2⁰.4, och Cgm 3712, men dessa skulle lika gärna härröra från ett annat manuskript av samma tradition. Dessa har emellertid även stått modell för flera av Paulus Hector Mairs svärd och bucklarstycken dock med hans egen terminologi.

Det skrevs nån gång på tidigt 1300-tal antagligen av en prästen Luteger, och befann sig i frankiska munkars ägo ända tills 1500-talet. På 1400-talet lades en vers till på folio 1r², antagligen Enea Silvio Piccolomini (påven Pius II, 1405-1464). Mellan 1552 och 53 stals den från klostret det befann sig i av Johannes Herbart von Würzburg under hertigen av Brandenburg-Kulmbach Albert Archibalds frankiska krigståg. Würzburg var bältmakare till yrket, och sedermera fäkthemästare åt hertigarna i Sachsen-Gotha. Han skrev in sitt namn på f7r. Någon gång innan 1579 kopierades det möjligen av Heinrich von Güntherrodt, medan han samlade in material till sin egen bok *De Veris Principiis Artis Dimicatoria* som gavs ut 1579, dock är inte denna kopia känd. Från sent 1500-tal fram till 1945 befann det sig i hertigarna av Sachsen-Gothas ägo, och registrerat i en bibliotekskatalog från 1700-talet som Cod. Membr. I. no. 115. Andra stycket på folio 26r kopierades till Cod. Guelf 125.16 Extravagante på 1600-talet av en skrivare som emellertid inte kunde läsa den ganska ordentligt förkortade och ganska svårlästa latinska texten. Det beskrevs även på sex pappersblad, tillsammans med korta utdrag ur texten av Heinrich Niewöhner år 1910. Under andra världskriget var det försvunnet, och dök upp igen i 27:e mars 1950 i Sotheby's auktionskammare, sålt som ”ett 1300-talsmanuskript av okänd provenans” och inte identifierat förrän 1975 av S. Krämer. Från 1950 befann det sig i Royal Armouries samlingar i Tower of London, då dels känt som antingen ”Tower of London, Ms. I.33”, eller ”British Museum No. 14 E iii, No. 20, D vi. I” ända fram till 1996 då det flyttades till de då nyöppnade Royal Armouries Museum i Leeds, England.³

1 Güntherrodt,

2 Manuskript går efter ett lite annat sidonummersystem. Eftersom det från början var tänkt för pergament, som är skinn, så har varje blad en framsida, recto, och en baksida, verso. Följaktligen är räknar man bladet (folio) och inte sidan (pagina).

3 [http://wiktenauer.com/wiki/Walpurgis_Fechtbuch_\(MS_I.33\)](http://wiktenauer.com/wiki/Walpurgis_Fechtbuch_(MS_I.33))

Om själva stridsdisciplinen

Att fäktas med svärd och bucklare var väldigt vanligt och användes över hela Europa under medeltiden, långt upp i renässansen, och det finns till och med stridsdiscipliner där svärd och liten sköld används den dag i dag i Indien, Iran och Georgien. Enhandssvärdet har varit i bruk sedan bronsåldern, och den lilla bucklaren är ett smidigt och effektivt komplement som dels skyddar svärdsarmen och dig själv, men även kan användas i offensivt syfte, för att fånga eller föra undan motståndarens svärd, och ett slag med bucklaren i ansiktet är inget att leka med. Vem som helst som hade tillgång till ett svärd kunde också låta tillverka sig en bucklare, som beroende på ägarens möjlighet att betala och hans personliga preferenser, kunde utformas på alla möjliga sätt, allt från en enkel sköldbuckla med en ring av trä och läder, till båtformade helt i plåt, där bucklan är lökformad och försedd med midja, för att lättare kunna fånga motståndarens svärd. Vissa hade till och med lejon- eller djävulsansikten utformade ur plåten. Det var även vanligt att man hade handskar till, antingen av läder, som det verkar i manuskriptet, eller rusthandskar.

De kända bevarade traditionerna av svärd och bucklare vi har ifrån Tyskland utöver I.33, är Andres Lignitzers stycken, som ingår i Johannes Liechtenauers sällskap, och i ibland tangerar de varandra i terminologi, samt den så kallade gladiatorigruppen. Söder om Alperna, i Italien har vi den bolognesiska skolan med huggvärja och bucklare. Den ser något annorlunda ut i början, med en mer upprätt hållning, och sekvenser av hugg och stötar utförda i luften. Dock bör tilläggas, att vi vet inte till fullo hur folk fäktades på den tiden, och det kommer vi antagligen aldrig göra, eller för den delen vad folk visste eller inte visste av tekniker och hugg, och inget manuskript är bättre än andra. Allt som oftast är det så att vissa saker utelämnas hos en författare, men förklaras mer utförligt hos en annan, och än idag har vi tolkningar som skiljer från varandra i hur man skall utföra stycken och sekvenser i de olika fäktböckerna. Därför råder jag dig, kära läsare att inte bara läsa ett manuskript, utan läs flera, och tänk själv.

Fäktstilen i I.33 är ganska rakt på sak, väldigt få omsvep. Man har ganska låg kroppsställning, böjda ben och framåtböjd, fast rak rygg. En fixerpunkt är att man gärna håller svärd och bucklare samman, och att varje gard har ett motvärn, en *obsessio*. Man söker gärna bladkontakt, sk bindning, *ligátio* med motståndaren först för att söka kontrollera hans vapen genom att trycka ned spetsen på motståndarsvärdet, utföra ett sköldslag, dvs du slår med bucklaren mot motståndarens sammanhållna svärd och bucklare., och sedan sätter man in en stöt eller ett hugg, vilket påminner mycket om hur man använder värja och dolk.

Min översättning

Jag måste tyvärr bekänna att jag inte alls fäktats så mycket svärd och bucklare i mitt liv som jag önskat för att kunna ge mer praktisk bakgrundskunskap till min översättning. Som tur är, så vet jag att jag inte är den enda som kan latin där ute. Säkert, eller i alla fall förhoppningsvis kommer jag få en efterträdare som är hugad att göra ett bättre jobb än jag, och därför är det bra att ha originaltexten att jämföra med. Den latinska texten innehåller emellertid en rad förkortningstecken och sammanskrivningar som var brukligt på den tiden: pergament är dyrt, det är mycket att skriva och man har inte hela dagen på sig. Så följaktligen jag valde att skriva ut hela texten och lägga till moderna skiljetecken för enkelhetens skull. Dock skriver jag diftongerna ae och oe som e, vilket de har gjort, och jag skiljer på u och v, vilket man inte gjorde på den tiden. Dock har jag valt att inte korrigera vanliga felskrivningar från tiden såsom "ymagines", istället för "ymagines" eller *protecciones* istället för *protectiones*. När jag översatt har jag här, som i mina andra översättningar försökt vara så konsekvent som möjligt, och översatt all terminologi till svenska. Dock har jag markerat den tyska terminologin med kursiv.

Ordlista på termer som används:

Albersleiben – antagligen en gard, som inte visas. Hur pass mycket den har med långsvärdsgarden *Alber*, där svärdet hålls utsträckt framför dig, med spetsen pekande ned i marken, är för mig något oklart.

Custó'dia - gard eller läge. Märk också att man inte står i garden utan man för den. Alltså på latin "Custodiam regit/ducit."

Du'co, du'xi du'ctum - att styra eller föra. Anledningen till att jag tagit med detta är att hugg och stick förs, dvs istället för verben fe'rit - han hugger, eller pun'git - han stöter, är används istället pla'gam/fixú'ram dú'cit - han för ett hugg/stöt.

Durchtrit utt. [dur'h:tritt]⁴ - genomgång.

Fixú'ra - stöt, även *stich* .

Halpschilt utt. [halp:'sxilt]⁵ - halvsköld.

Krücke kryckan.

Mutá'tio - mutering, eller växling.

Langort - långspets.

Ligá'tio - bindning, bladkontakt.

Religá'tio - motbindning. Hur pass mycket detta har med Liechtenauers koncept "vor, nach, indes", är oklart.

Obse'ssio, obsé'dere - försvara, bokstavligen "sätta mot", motsättning.

Nucken - nicka

Plá'ga - hugg, eller slag

Schiltslac - utt. [sxilt'sla:k] sköldslag, dvs slag med bucklaren mot motståndarens bucklare när han håller den över sin svärdshand.

Schützin utt. [sxyt'sin] - att skydda sig. Antagligen en helt defensiv parad.

Stich utt. [str'h]- stöt, stick.

Stichslac [str'h:sla:'k] - stickslag.

Vidilpoge utt. [fi:di:l'pø:'gø] - stråke.

4 "h" uttalas som tj - i tjej

5 "x" uttalas som ch i Loch Ness. Det här är medeltyska, så vänj dig.

Folio 1r

(C-hand) Non audet Stygius Pluto, tentare quod audet,
Effrenis monachus, plenaque dolis anus

(A-hand) Notandum quod generaliter omnes dimicatores, sive omnes homines habentes gladium in manibus, etiam ignorantes artem dimicatoriam, utuntur hiis septem custodiis, de quo habemus septem versus:

Septem custodie sunt sub brachi[o⁶] incipiente
humero dextrali datur alter terna sinistro
capiti da quartam da dextro latere quintam
pectori da sextam, postrema sit tibi *langort*.

Inte ens pluto i styx, skulle prova att göra vad han törs
den galne munken, och den baksluga kärringen hans.

Notera att över lag så brukar alla fäktare, eller alla som har ett svärd i handen, till och med de som är helt okunniga i fäktkonst, använder sig av dessa sju gardar, som vi har sju verser om.

De sju garderna börjar med förste under armen,
höger axel den andre, den tredje uppå den vänstra.
Den fjärde går över huv'et, den femte vid din högra sida
den sjätte ligger vid bröstet, till sist den sjunde är *långspets*.

⁶ I texten står det sub brach'. Det är främst för att i latinsk poesi försvinner slutvokal om det kommer en vokal efter, vilket syns här.

Notandum quod ars dimicatoria sic describitur: Dimicatio est diversarum plagarum ordinatio et dividitur in septem partes ut hic.

Du skall veta att fäktkonsten beskrivs så här: fäktning består av ordningen av olika slag, och delas in i sju delar som beskrivet här.

Folio 1v

Nota quod totus nucleus artis dimicatorie consistit in illa ultima custodia, que nuncupatur *langort*. Preterea omnes actus custodiarum siue gladii determinantur in ea, id est finem habent, et non in aliis. Unde magis considera eam suprad[ic]ta prima.

Tres sunt que preeunt, relique tunc fugiunt;
Hec septem partes ducuntur per generales;
Oppositum clerus mediumque tenet lutegerus.

Märk väl att kärnan i fäktkonsten består i den sista garden, som kallas langort. Vidare, alla rörelser i garderna eller med svärdet bestäms i denna, dvs. de slutar där, och inte i de andra. Därför skall du uppmärksamma denna mer än ovannämnda första.

Tre gardar går före, resten undanflyr då⁷,
dessa sju delar används utav folk i gemen.
Prästen Luteger har försvaret och medlet.

⁷ Kan betyda att garderna används i offensivt eller defensivt syfte.

(ingen text)

Folio 2r

Notandum hic continetur prima custodia, videlicet sub [brachio]⁸, obsesio vero *halbschilt*. Et consulo sano consilio quod [illa]⁹ sub brachio non ducat aliquam plagam, quod probat de *albersleiben*, per rationes quia partem superiorem attingere non potest, si [sed] inferiorem capiti erit perniciosum; sed obsessor intrando potest eum invadere quandocumque, si obmittit quod tenetur, vt infra scriptum est.

Versus: Custodia prima retinet contraria bina:

Contrarium primum *halpschilt*, *langort*que secundum.

Här ser du den första garden, dvs under armen. Dess motvärn är *halvsköld*. Ett klokt råd jag ger dig, är att underarmsgarden inte kan föra fram några hugg, som fungerar från idiotlivet¹⁰, eftersom den inte kan nå motståndarens övre del, och om du går efter de nedre delarna, så är huvudet i fara. Motståndaren kan gå in och anfälla om han skickar garden fram som han håller, som skrivet här nedan.

Första garden har två försvarstekniker emot sig
ena försvaret är *halvsköld*, och sedan *långspets* det andra.

⁸ Hål i manuskriptet.

⁹ Hål i manuskriptet.

¹⁰ Albersleiben, letade efter ordet. Hittade inget vettigt, så jag struntade i det.

Dum ducitur halpschild, cade sub gladium quoque scutum.

Si generalis erit, recipit capit, sit tibi *stichslac*

si religat, calcat, contraria sint tibi schiltslac.

Notandum quod ille qui iacet superius dirigit plagam post caput sine schiltslac si est generalis. Si autem vis edoceri consilio sacerdotis, tunc religa et calca.

Nota quod prima custodia, videlicet sub brachio, potest obsederi seipsa, ita videlicet quod obsidens cum eadem custodia potest regentem primam custodiam obsidere. Nichilominus tamen regens custodiam primam econtrario possessorem obsidere potest obsessione quadam que quammodo concordat cum possessione que vocatur halpschild. Differt tamen in eo quod gladius sub brachio extenditur supra scutum, taliter quod manus regens scutum includitur in manu regente gladium.

När *halvskölden* används, fall under båd' svärdet och skölden

om den vanlige fäktaren går mot huvet, utför ett *stickslag*

binder han och kliver fram, är motvärdet för dig ett *sköldslag*.

Notera att han som befinner sig ovan till riktar in ett hugg mot huvudet utan sköldslag om han är en vanlig fäktare. Om du å andra sidan vill lära dig av prästens råd, så binder du och kliver fram.

Notera att första garden, dvs under armen, kan motvärjas av sig själv, så att om någon sätter upp den garden mot dig, så kan du föra den samma garden för att försvara dig mot den första garden. Icke desto mindre, kan den som står i första garden försvara sig mot en anfallare, som står i garden eller positionen som kallas halvsköld. Den skiljer dock på så vis att svärdet sträcks ut under armen över skölden så att handen som håller skölden innesluts i handen som håller svärdet.

Folio 2v

Notandum quod scolaris religat hic et [calcat]¹¹ ad hoc ut recipiat *schiltslac* ut infra. Sed caveat de hiis que sunt facienda ex parte sacerdotis quia post religionem sacerdos erit prior in agendum. Notandum etiam quod scolaris nichil habet aliud facere quam *schiltslac*, vel circumdare sinistra manu brachio sacerdotis, videlicet gladium et scutum.

Versus: Hic religat calcat scolaris, sit tibi *schiltslach*
sive sinistra manu circumdat brachia cleri.

Sacerdos autem tria habet facere: videlicet mutare gladium ut fiat superior, sive *durchtreten*, vel dextra manu comprehendere brachio scolaris, id est gladium et scutum.

Hec tria sunt cleri: *durchtrit*, mutatio gladii,
dextra sive manu poterit deprehendere gladium, scutum.¹²

Notera här att eleven binder och kliver fram, så att han får ett *sköldslag* som innan. Men han bör akta sig för vad prästen kan göra, eftersom efter bindningen är prästen först till handling. Det bör även noteras att eleven inte har något annat att göra än *sköldslag* eller att fatta tag om prästens båda armar, dvs svärd och sköld.

Vers: Här binder och kliver in, eleven och använder *sköldslag*.
eller med sin vänsterhand, om prästens armar tar tag.

Prästen kan å andra sidan göra tre saker, han kan växla¹³ svärdet, vilket händer här ovan till. Eller så kan han *kliva igenom* eller fatta tag med högerhanden om hans armar dvs svärd och sköld.

11 Hål i manuskriptet. Någon i modern tid har skrivit till ovan till "religat" samt "calcat" där texten är utsuddad och oläslig.

12 Skrivet sidlänges.

13 Mutatio - byte, förändring eller växling. Huruvida det är samma sak som durchwechsel eller mutieren är oklart i detta fallet.

Dessa tre saker kan prästen: gå genom, eller att växla¹⁴,
eller med höger hand ta elevens svärd och sköld.

Nota quod supradictum est inuenies hic exempli gestum.

Vad som sagts här ovan till hittar du här utfört i detta exempel.

14 Se ovanstående.

Folio 3r

Notandum quod primam custodiam resumitur hic, propter quosdam actus illius primi frusci, id est prime custodie, de quibus prius actum est. Sed omnia que poniuntur hic invenies in primo folio usque ad mutationem gladii.

Notera att här repeteras den första garden, på grund av handlingar i dess första stycke, dvs första garden som vi behandlat innan. Allt som står här hittar du emellertid i på första sidan ända tills växlingen.

Dum ducitur *halpschild*, cade sub gladium quoque scutum.

När *halvsköld* används, fall under båd' svärdet och skölden.

Folio 3v

Hic fit religio ex parte scolaris, et omnia alia de quibus superius dictum est infra usque ad mutacionem gladii.

Här är bindningen från elevens sida, och allt annat som sagts innan ända till och med svärdsväxlingen.

Hic eget scholaris bono consilio quomodo possit resistere huic. Et est sciendum quod quando ludus ita se habet ut hic, tunc debet duci *stich*, sicut generaliter in libro continetur, quamvis non sint ymagines de hoc.

Notandum quod sacerdos mutat gladium hic, quia fuit inferior nunc vero erit superior. Demum seorsum ducit gladium post caput adversarii sui, quod nuncupatur *nucken*, de quo generatur separatio gladii et scuti scholaris. Unde versus "Clerici sic *nucken*, generales nonnulli *schutzen*."

Här saknar eleven bra råd om hur han skall motstå honom. Och det bör man veta, att när spelet ser ut så här, då måste man använda sig av *stöt*, såsom det i allmänhet står i boken, även om det inte finns bilder på detta.

Det bör även noteras att prästen muterar sitt svärd här, eftersom han var nedantill innan och nu däremot är ovan till. Slutligen styr han svärdet bakom sin motståndares huvud, vilket kallas för att nicka, ur vilket särandet av elevens svärd och bucklare uppstår. Därav versen: "Prästerne sålunda *nickar*, de flesta vanliga sig skyddar."

Folio 4r

Caveat hic sacerdos ne faciat aliquam moram cum gladio, ne generatur ex illa mora actus quidam qui vocatur luctatio, sed statim debet reformare ligaturam propter cautionem.

Här måste prästen akta sig för att tveka med svärdet, för att det inte ur denna tvekan skall komma den handling som kallas brottning, men strax måste han återskapa bindning till försvar.

Hic resumitur prima custodia, cuius custodie obsessio erit valde rara, quia nullus consuevit eam ducere nisi sacerdos vel sui clientuli, id est discipuli, et nuncupatur illa obsessio *krucke*, et consulo bona fide quod ille qui regit custodiam statim post obsessionem ligat, quia non est bonum latitare, vel aliquid talium faciat per quod possit salvari, vel saltem ducat id quod ipse possessor ducit.

Här används återigen första garden, vars motgard till denna gard kommer vara väldigt sällsynt, eftersom ingen annan förutom prästen och hans unga elever, dvs. lärjungar använder den, och den kallas för *kryckan*, och jag kan med gott samvete ge rådet att den som använder garden strax efter motvärdnet måste binda, eftersom det är inte bra hålla sig tillbaka, eller göra något annat av de saker som han kan skydda sig med, eller åtminstone göra vad anfallaren gör.

Sciendum quod obsessor non debet hesitare sed ducat statim stich post obsessionem. Tunc non potest adversarius deliberare quod intendat, et hoc diligenter intell[igatur].¹⁵

Det bör man även veta att försvararen får aldrig tveka utan strax sticka efter motvärdnet. På så vis kan inte motståndaren utröna vad han tänker göra, och detta bör man flitigt komma ihåg.

¹⁵ I marginalen, sidlänges.

Folio 4v

Hic ligat sacerdos super obsessionem discipuli, et inmediate veniunt omnia precedentia que prius habueras, licet alias duas ymagines non habueris que subsequuntur ubi recipit gladium et scutum.

Nota quod quodcumque ligans et ligatus sunt in lite ut hic, tunc ligatus potes fugere quocumque vult si placet, et requiruntur in omnibus ligaturis, sed de hoc esse munitus, ut ubicumque ligatus sussequens eum.

Ligans ligati contrarii sunt et irati,

ligatus fugit ad partes laterum, peto sequi.

Här binder prästen över lärljungens försvar, och strax därefter kommer allt det föregående som du har sedan innan, även om du inte har de andra två bilderna som följer var han tar svärd och sköld.

Märk att när den som binder och den som bundit strider som här, så kan den som bundits med fly undan hur han helst vill, och detta krävs i alla bindningar. Men om detta bör du vara medveten om, att var du än är bunden, så följer du honom.

Den som binder och den som är bunden är fiender och arga, den bundna flyr till sidorna; jag söker att följa. ¹⁶

16 I marginalen, sidlänges.

Hic docet sacerdos discipulum suum quomodo debet ex hiis superioribus recipere gladium et scutum, et sciendum quod sacerdos non potes absolvi a tali deprehensione sine amissione gladii et scuti.

Här lär prästen sin lärjunge på vilket sätt han utifrån dessa ovanstående styckena skall ta svärd och sköld. Det skall man också veta att prästen kan inte komma loss från detta greppet utan att släppa från sig svärd och sköld.

Folio 5r

Hic defendit sacerdos quod superius fecit scholaris.

Här försvarar sig prästen mot vad eleven gjorde ovan till.

Hic resumitur prima custodia, sed omnia que requiruntur sic habes in eadem excepta sola obmissione ligationis quam scholaris obmittit.

Här återupptas första garden, men allt som krävs har du i denna, förutom endast undlåandet av bindningen, som eleven gjorde.

Folio 5v

Hic obmisit scolaris quod non ligavit. Prossus sacerdos intravit, et non inmerito, quia ubicumque regens custodiam obmittit quod suum est facere, obsessor statim debet intrare ut hic.

Här missade eleven, eftersom han inte band med prästen, som då gick in rakt fram, och inte utan rätt, eftersom när den som står i en gard inte gör vad han skall göra, måste försvararen strax gå in som här.

Obsessio ut prius sed ludus variatur

Motvärn som innan, men spelet ser annorlunda ut.

Folio 6r

Superius sacerdos obsedit scolarem. Hic vero scolaris ducit eundem actum quem duxit sacerdos, sed obsidentis prius est intrare si scolaris obmittit ut infra. Preterea caveat hic ne alter recipiat caput, quod potest.

Ovantill satte prästen mot eleven, men här gör eleven samma handling som prästen, men försvararen bör kliva in först om eleven missar att agera som innan. Vidare måste han (prästen) akta sig, så den andre inte hugger honom i huvudet, vilket han kan.

Ex his superioribus sacerdos intrat ut supra dixi. Caveat ergo capud.

Från det ovannämnda kliver prästen in, (och) som jag sade innan, så måste han akta huvudet.

Folio 6v

(ingen text)

Hic iterum resumitur prima custodia, videlicet sub brachio, que obsedetur cum quodam contrario dicitur langort, et est generalis obsessio, cuius obsessionis contraria sunt ex parte regentis custodiam ligationes sub et supra. Unde versus "dum ducitur langort, statim liga sub quoque supra." sed superior ligacio semper utilior erit quam inferior.

Här återupptas första garden, dvs underarmgarden, som försvaras med pareringen som kallas langort, och är det vanliga försvaret, vars motvärn är bindningar över och under. Följaktligen versen: "står han i langort genast skall du båd' över och under". Fast den över bindningen är mer användbar än den undre.

Folio 7r

Hic erit ludus prioris custodie, scilicet ligantis et ligati, unde versus: "Ligans ligati contrarii sunt et irati, ligatus fugit ad partes laterum, peto sequi.

Här är stycket till första läget, underförstått den bindande och den bundna, därav versen:

"bindaren och den bundne är fiender och arga,
den bundne flyr undan till sidan. Jag söker att följa efter."

(D-hand) Johannes Herbart von Wirtzburgk.

Folio 7v

Custodia prima et obsessio generalis ut supra, sed variatur in fine frusci.

Den första garden och vanliga motvärdet som innan, men stycket ändras i slutet av delen.

Superior

inferior sed sacerdos ligavit, licet sit inferior.

Övre

nedre, men prästen bundit, fast han befinner sig undertill.

Folio 8r

Hic fit mutatio gladii inferioris.

Här är nedre svärdsväxlingen.

Folio 8v

Custodia prima resumitur hic et obsedet cum prima possessione videlicet *halpschilt* et habebis omnia priora.

Här används första garden, och den avvärsjs av första försvaret, dvs *halvsköld*, och du skall ha allt innan.

Versus: Dum ducitur *halpschilt* cade sub gladium quoque scutum.

Vers: När halvsköld används, fall under båd' svärdet och skölden.

[ett blad saknas mellan 8v och 9r]

Folio 9r

Notandum quod hic docetur quomodo debeat secunda custodia obsedi, et dico secunda custodia, quia tertia custodia non multum differt a secunda, que habetur in humero sinistro. Sed hic loquimur de secunda custodia que datur humero dextro. Et de eadem custodia obsessor ducit obsessionem, que vocatur schutzen, quare quelibet custodia tenet unam proteccionem, id est schutzen.

Märk att här visas hur man försvarar sig mot andra garden, och jag säger andra, därför att tredje inte skiljer mycket från den andra, mer än att den befinner sig på vänster axel. Men här talar vi om andra garden som kommer från högeraxeln. Från denna garden utför försvararen motvärdet som kallas "schützen", eftersom varje gard har ett skydd, dvs schützen.

Hic ponit se simili modo sacerdos ad scolarem et docet quid ex hiis fiat. Et sciendum quod salva doctrina sacerdotis qui prius fuit obsessus potest tria facere. Primo, potest exprimere gladium deorsum et tunc durchtreten, secundo, potest recipere plagam latere dextro. Tertio potest recipere plagam latere sinistro. Nota quod hoc idem potest facere adversarius licet obsessor ad hoc prius sit paratus.

Här ställer sig prästen på samma sätt som eleven och visar vad som händer härifrån. Det bör man veta att enligt prästens sunda lärdom, och då han är först att parera, så kan han göra tre saker. Det första är att trycka ner svärdet och *kliva igenom*. Det andra är att hugga på högersidan. Det tredje är att hugga på vänster sida. Märk att detta kan även motståndaren göra, fast försvararen är emellertid redo till detta först.

Folio 9v

Hic scolasticus instructus mediante consilio sacerdotis ducit actum quemdam qui nuncupatur *durchtritt*. Posset tamen recipisse plagam tam sinistram que ducitur ex parte dimicatorum generalium quam dexteram que consuevit duci ex parte sacerdotis, et suorum iuuenium. Contrarium illarum duarum viarum erit sacerdotis euntis cum gladio sub brachio qui tunc attingit manus nudas ducentis plagas supradictas. Licet contrarium istud non sit depictum exemplum imaginum.

Här utför eleven på prästens instruktioner den handling som kallas genomsteg. Han skulle även ha kunnat utföra ett hugg till vänster, vilket de flesta fäktare brukar, så väl som till höger som prästen och hans lärjungar brukar. Motvärdet på de två vägarna är att prästen stegar in med svärdet under armen, vilket då träffar den som utför ovannämnda huggs bara händer. Det motvärdet är emellertid inte nedtecknat i bildexemplen.

Nota quod sacerdos hic defendit superne hic actum superius dictum cum scholaris vero esset in actu itineris sacerdos religando atque subpremento gladium scholaris ligatum monstrat ut hic patet per exemplum. Preterea quid sacerdotem ex hiis facere contingat si diligenter inspexeris poteris edoceri etc.

Märk att prästen här värjer prästen ovannämnda handling. Då eleven går in, visar prästen en bindning genom att binda mot och trycka ner elevens svärd. Vidare, vad anstår prästen att göra utifrån detta, kan du lära dig om du ser noga efter, osv.

Folio 10r

Hic vero cum esset sacerdos in actu superius ligandi, instruit scolarem quid sit faciendum adversus hec, videlicet stichslac quid generaliter ducere consuevit, patet hic per exemplum.

Här, när prästen just skall binda ovan till, visar han eleven vad man bör göra mot detta, dvs ett stickslag, vilket han normalt brukar rekommendera, visas här i exemplet.

Humero dextrali datur altera, id est custodia, et nota quod tam rector custodie quam obsessor eiusdem sunt in eodem actu ut supra exemplo proximo.

”på höger axel den andre” dvs garden, och märk att såväl den som står i garden, och den som försvarar sig mot den befinner sig i samma handling som i ovanstående exemplet.

Folio 10v

Hic sacerdos obmisit omnes actus tam ligandi quam religandi et hoc in exemplum suorum scolarium ut possint dischere quod sit faciendum, scolaris vero invadendo eum et ducit illum actum qui patet hic in exemplum.

Här utelämnade prästen alla handlingar både av bindning och motbindning, och detta som exempel för sina lärjungar, så de månne kunna lära sig vad som bör göras. Lärjungen går in mot honom, och utför den handling som visas här i detta exemplet.

Eadem custodia, alia vero obsessio et est illa que appellatur halpschilt prius tacta contra primam custodiam, videlicet sub brachio.

Samma gard, men ett annat motvärn. Och det är denna som kallas halvsköld, som berörts innan mot första garden, dvs under armen.

Folio 11r

Nota quod multi generales dimicatores seducuntur ipsa obsessione hic posita, qui credunt fieri posse separationem scuti et gladii mediante plagam illam que ducitur hic quod secus es, quia obsessor non facit moram aliquam per quem possit periclitari sed illa hic ducta depicta est in exemplum omnibus volentibus uti consilio sacerdotis.

Märk att många vanliga fäktare luras av detta motvärn som visas här, som tror att man kan skilja svärd och bucklare från varandra, med hjälp av hugget som görs här, vilket inte händer, eftersom försvararen inte tvekar mer än vad skulle försätta honom i fara, men detta som utförs här är avbildat som exempel för alla som önskar följa prästens råd.

Hic vero cum sacerdos est in actu ducendi plagam superiorem docet scolarem vertere scutum et gladium intrando cum gladio ut hic quod is qui existens adversarius plagam ducere nequivit ad effectum.

Här emellertid, när prästen befinner sig i ett hugg ovanifrån, lär han eleven hur man vänder skölden och svärdet, medan han kliver in med svärdet som här, eftersom då detta är fallet kan inte motståndaren fullfölja hugget.

Folio 11v

Hic resumat sacerdos custodiam primam videlicet sub brachio obmissis quibusdam prius non positus ut patet infra per exemplum.

Här återupptar prästen första garden, dvs under armen, och vissa saker är utelämnade som visades innan, vilket syns här nedan i exemplet.

Posset quis dubitare quomodo scolaris invaderet sacerdotem et sciendum quod sacerdos latitando obmittit omnes suas defensiones informando scolarem qui sicut stat non variando scutum nec gladium magis appropinquat id est paulo plus recipiendo plagam ut hic patet per ymagines.

Man kan undra hur eleven anfaller prästen, och man bör veta att prästen genom att tveka frångår allt sitt försvar, vilket är till lärdom för eleven där han står, att genom att inte röra på sköld och svärd, tar han(eleven) sig såpass nära, dvs kort därefter utför hugget, vilket visas här i bilderna.

Folio 12r

Hic ducitur tertia custodia que per scolarem obsessa est ut hic. Cuius obsessionis contrarium erit ligacio, et dico ligacio quare sola superior et non alia ut infra proximo exemplo.

Här utförs tredje garden, som motvärjs av eleven som här, vars kontrung på motväret är bindningen, och jag säger därför endast den övre bindningen, och ingen annan, som i exemplet här nedan.

Hic ligat sacerdos quod est melius et utilius quare si quid aliud facere quominus gladius adversarii occuparetur in dampnum suum redundaret.

Här binder prästen, vilket är bättre och användbarare, eftersom om han gör något så vida inte motståndarens svärd fångas, så blir det till skada för honom själv.

Folio 12v

Ex illa ligatione superius proxime tacta docet sacerdos clientulum suum circumdatis brachiis adversarii recipiendi gladium et scutum ut hic patet.

Från denna bindning som dryftades innan, lär prästen sin lärjunge att genom att greppa runt om motståndarens armar tar man hans svärd och sköld, som visas här.

Custodia tertia ducetur hic ut prius, et eadem obsessio, sed varietur ludus.

Här visas tredje garden som innan, och samma motvärn, men stycket är lite annorlunda.

Folio 13r

Hic docet sacerdos clientulum suum qui ducit obsessionem et docet eum intrare si obmittuntur ligaciones.

Här undervisar prästen sin unge elev, som utför motvärdet, och lär honom att gå in om man låter bli bindningarna.

Eadem custodia tertia videlicet in humero sinistro & est eadem obsessio que vocatur halpschilt ut supra.

Samma tredje gard, dvs på vänsteraxeln, och det är samma motvärd, vilket kallas halvsköld, såsom innan.

Folio 13v

Nota quod omnes actus custodie prime videlicet sub brachio habuntur hic usque ad proximum signum crucis.

Märk att här är alla första gardens handlingar, dvs från underarmen, ända tills nästa korstecken.

(ingen text)

Folio 14r

(ingen text)

Hic resumitur eadem tertia custodia, cuius obsessio erit langort, quam omnes ducunt generales dimicatores et cuius obsessionis contraria sunt due ligaciones, quarum una est in dexteris super gladium, reliqua vero in sinistra.

Här återupptas tredje garden, vars motvärn är långspets, vilket alla vanliga fäktare använder och vars motvärn är de två bindningarna ovanför, varav den ena är från höger över svärdet, den andra från vänster.

Folio 14v

Ligans ligati contrarii sunt et irati,
ligatus fugit ad partes laterum peto sequi.

Vers: "bindaren och den bundne är fiender och arga,
den bundne flyr undan till sidan. Jag söker att följa efter.

Postquam determinatum est de tertia custodia, hic determinat de quarta, cuius obsessio erit halpschilt, que omnia prius habuisti invenies hic, usque ad proximum signum crucis.

Efter att vi avhandlat tredje garden, avhandlas här fjärde, vars motvärn är halvsköld, som allt som du hade innan hittar du här, ända till nästa korstecken.
(ett blad saknas mellan 14v och 15r)

Folio 15r

Hic sacerdos resumit quartam custodiam cuius custodie quarta erit obsessio custodia prima et hoc in exemplum suorum scolarium ut hic patet per exemplum.

Här intar prästen fjärde garden, vars motvärn är första garden, och detta som ett exempel för sina elever, vilket ses i exemplet här.

Postquam scolaris superius obsedit sacerdotem hic, iterum ipse obsedit eum et hoc sub brachium, et notandum quod omnia ista tanguntur in prima custodia, videlicet sub brachium usque ad proximam signum crucis.

Därefter försvarar sig lärjungen mot prästen ovanför, och han själv försvarar sig mot honom, och detta under armen, och märk att allt detta berörs i första garden, dvs under armen, ända till nästa korstecken.

Folio 15v

(ingen text, bara pausmusik)

Folio 16r

(ingen text)

Hic resumitur custodia prima videlicet sub brachio cuius obsessio erit langort et est generalis et modicum valens et nota quod regens custodiam tria habet facer. Primo potest ligare in dextris super gladium. Secundo potest ligare in sinistris sub gladio. Tertio potest comprehendere gladium manu ut infra patet exemplo proximo.

Här återupptas första garden, dvs under armen, vars motvärn är långspets, den är vanlig och inte särskilt bra. Märk även att den som står i den garden har tre saker att göra: det första är att binda från höger över svärdet. Det andra är att binda från vänster under svärdet. Det tredje, är att ta svärdet i handen, vilket kan ses i nästa exempel.

Folio 16v

Hic sacerdos deprehendit sive docet deprehendere gladium obsidentis, et nota quod gladius ipsius obsidentis non potest absolvi, nisi mediante schiltslac ubi sacerdotis manus percutiet cum scuto ut infra exemplo proximo.

Här greppar prästen, eller lär hur man greppar försvararens svärd. Märk också att försvararens svärd inte kan lossas utan att använda sköldslag, var han slår prästens händer med skölden, vilket kan ses i exemplet här nedan.

Hic relevatur gladius scolaris mediante schiltslac et caveat sacerdos ne scolaris ducet plagam capiti siue fixuram generalem quam sacerdos consuevit docere discipulos suos. Preterea scias quod si scolaris dat plagam capiti protectionem duc gladio connexoque scuto quod habetur in sinistra manu et sic frangis scutum de manibus tui aduersarii vt patet infra proximo exemplo.

Här lossas elevens svärd genom ett sköldslag, och prästen måste akta sig så inte eleven styr in ett hugg i huvudet, eller en vanlig stöt som prästen brukar lära sina elever. Vidare bör du veta att om eleven hugger mot huvudet, försvarar du dig med svärd och sköld du håller samman i vänsterhanden, och på så sätt bryter du skölden ur händerna på motståndaren, vilket visas här i exemplet här nedan.

(fyra blad saknas mellan 16v och 17r)

Folio 17r

Hic sacerdos ducit sextam custodiam que datur pectori et nota quod solum illa fixura est ducenda que ducetur de quinta custodia usque ad proximum signum crucis.

Här ställer sig prästen i sjätte garden, som ges från bröstet. Märk att endast den stöten bör utföras som kommer från femte garden, ända till nästa korstecken.

Hic sacerdos de ista custodia sexta iam dicta ducit fixuram, que fixura etiam de quinta custodia est ducenda.

Här stöter prästen från sagda sjätte gard, vilket även kan utföras från femte garden.

Folio 18r

Notandum quod scolarius prius in exemplo immediate precedenti fecit ligaturam super gladium sacerdotis. Hic sacerdos appropinquat erigendo gladium et scutum propter protectionem capitis.

Märk här att eleven innan i exemplet precis före, utför en bindning över prästens svärd. Här attackerar prästen genom att lyfta upp svärd och sköld till skydd för huvudet.

Hic scolarius recipit schiltslac et ex contrario plagam infert sacerdoti.

Här utför eleven ett sköldslag och sedan som motvärn riktar in ett hugg mot prästen.

Folio 18v

Hic recipit ligatus id est inferior gladium et scutum superioris.
Här fångar han bunden dvs nedantill den övres svärd och sköld.

Hic dereliquit voluntarie scolaris gladium et scutum, volens luctare cum sacerdote ut infra.
Här släpper eleven frivilligt svärd och sköld och vill brottas med prästen, vilket syns här nedan.

Folio 19r

Superius sacerdos deprehensus fuit per scolarem in modum luctationis quod sacerdos hic defendit, ut patet per exemplum.

Innan greppades prästen av eleven för att brottas, vilket prästen avvärjer som syns i exemplet.

Hic resumitur iterum illa custodia ultima que ducetur per scolarem. Contrarium vero ducet sacerdos et est una ligatura de illis quatuor ligaturis, videlicet subligacio in sinistra parte ut hic patet per ymagines.

Här används igen sista garden, som används av eleven. Prästen utför motvärdet, och det är en av de fyra bindningarna, dvs underbindning på vänster sida, vilket syns på bilden.

Folio 19v

Postquam superius exemplo proximo subligatum est per sacerdotem, scholaris vero recipit capud sacerdotis quia fuit superior gladius suus, et nota quod quodocunque subligatur capud debet teneri in custodia ne percutiatur ut hic. Unde versus: dum subligaveris caueas ne decipieris. Dum subligatur capud ligantis recipiatur.

Efter att ha blivit bunden undertill av prästen, anfaller eleven prästens huvud, eftersom han var över hans svärd. Märk också att så fort du binds undertill, måste du hålla huvudet i gard, så det inte hugget som här. Därav versen: ”när man bundit med dig nedantill så lät dig ej luras, när han binds undertill kan man hugga bindarens huvud.”

Superius scholaris duxit plagam percutiens capud sacerdotis quod sacerdos hic defendit quia ducit contrarium ut patet per exemplum.

Ovan riktade eleven ett hugg mot prästens huvud, vilket prästen försvarar, eftersom han utför motvärdet, vilket syns i exemplet.

Folio 20r

Hic iterum ducitur ultima custodia que nuncupatur langort, quam in hoc loco regit sacerdos scholaris, vero de hiis quatuor ligacionibus ducit unam, videlicet super gladium ut patet hic per exemplum.

Här återigen används sista garden som kallas langort, och som på detta ställe prästen använder. Eleven å andra sidan använder sig av dessa fyra bindningar, dvs. över svärdet, vilket syns här i exemplet.

Postquam superius ligatum est super gladium sacerdotis ut supra visum est. Hic vero sacerdos defendit per illum actum qui vocatur *stich* ut patet hic.

Efter att ha bundit ovantill som nämnt ovan över prästens svärd vilket kan ses ovantill, så försvarar sig prästen med handlingen som kallas *stick*, vilket syns här.

Folio 20v

Hic ultima custodia videlicet Langort ducitur hic per scolarem super quam custodiam ligat sacerdos de illis quatuor ligacionibus unam videlicet super gladium in dextris et nota quod quandocumque ligatum est ex parte ligantis ligatus potest fugere quocumque vult aut in sinistris aut in dextris unde diligenter videas si fugere incipiat dum sequaris. Unde versus: ligatus fugit ad partes laterum, peto sequi.

Här är används sista garden, dvs Långspets, av eleven, över vilken prästen binder med en av de fyra bindningarna, och märk att så fort man binds av den som binder, kan man fly undan vart man vill, antingen till vänster eller höger, varpå du måste se till noga att så fort han börjar fly, följer du efter. Därav versen: den bundna flyr till sidorna, jag söker att följa.

Ex illa ligatura superius tacta que ducta est per sacerdotem scolaris fugit ut supra dictum est ut patet hic quia fugit sub brachio quod immediate sequitur sacerdos percutiendo capud ut hic.

I denna bindning som dryftades innan, och användes av prästen så undflydde eleven som sagt innan, och som ses här, så flydde han in under armen, varpå prästen omedelbart följer efter med ett hugg mot hans huvud som här.

Folio 21r

Nota quod hic est alia custodia videlicet superior Langort que ducitur hic per sacerdotem suis scolaribus in exemplum iubendo scolarem suum ducere illum actum videlicet ponendo se ad eum ut patet hic per exemplum.

Märk att här är en annan gard, övre långspets, som här används i exemplet av prästen till lärdom för sina elever, och uppmanar sin elev att utföra den handlingen, dvs anfalla honom, vilket ses här i exemplet.

Hic sacerdos religat defendendo atque contradicendo scolari et erit una ligacio de illis quatuor ligacionibus videlicet super gladium in dextris quod habes superius totum in aliis supradictis.

Här binder prästen mot i försvar och värjer sig mot eleven och det skall vara en av de fyra bindningarna dvs över svärdet till höger som står nämnda ovan till fullo i de föregående exemplen.

Postquam superius religatum est per sacerdotem, hic scolaris querit alias vias percutiendi sacerdotem et notandum quod cum credit se sacerdos posse ligare scolarem interim percutit brachia ipsius sacerdotis supradicti. Nota hic etiam quod non solum percutuntur brachia sed vis istius actus sive plage consistit in fixura que potest hic duci.

Efter att ha bundits mot av prästen ovan till söker eleven här andra vägar att slå prästen. Märk att när prästen tror sig kunna binda, hugger eleven prästen i armarna. Märk även att inte bara huggs armarna, men kraften av sagda handling, dvs hugg ligger i stöten som du kan göra här.

Hic sacerdos sentiens brachia sua esse lesa, volens ducere plagam trahendo se seorsum, demum scolaris sequitur ut hic, etc.

När märker prästen att hans armar är skadade, och vill göra ett hugg medan han drar sig tillbaka, men eleven följer efter som här osv.

Hic ducetur quedam custodia generalis que nuncupatur *vidilpoge* quam regit sacerdos scholaris vero contrariando sic ponendo se ad ipsum ut patet hic per ymagines.

Här används en annan vanlig gard som kallas *stråken*, som här används av prästen. Eleven ställer sig i motvärn mot honom som visas här i bilderna.

Postquam scholaris posuit gladium suum super brachium sacerdotis quod habetur etiam pro ligatura ut patet superius, hic sacerdos vertit manum que regit scutum recipitque gladium ipsius scholaris ut in hoc exemplo.

Efter att eleven lagt sitt svärd över prästens arm, vilket också kan anses som en bindning som visades ovan, så vänder prästen handen som håller skölden, och tar svärdet från eleven, som i detta exempel.

Hic iterum resumitur illa custodia videlicet vidilpoge et ducitur per sacerdotem scolaris ducit hic idem ut supra.

Här används återigen den garden, dvs. stråken, och den används av prästen. Eleven gör samma sak som innan.

Hic religat sacerdos ut supra.

Här binder prästen mot som innan.

Ex illa ligatura sacerdos recipit schiltslac ut supra sepius tactum est ex ligaturis supradictis.

Från denna bindning använder prästen ett sköldslag, vilket ofta gått in på i bindningarna som nämnts innan.

Nota quod iterum hic resumitur ultima custodia videlicet Langort circa quod notandum est quod illa fixura ducetur hic mediante qua regens custodiam fingitur super ventrem siue penetratur gladio, et nota quod non est plus depictum de illo frusco quam ille due ymagines quod fuit vicium pictori.

Märk att här används återigen sista garden, dvs långspets. Vad beträffar den, ska du veta att denna här styr en stöt genom vilken den som använder sig av garden får en stöt över magen eller genomborras av svärdet. Märk även att det inte finns mer avbildat i denna del utöver dessa två bilder, vilket är tecknarens fel.

Hic ducit sacerdos suam custodiam specificatam videlicet Langort que opsetetur per scolarem cuius opsessio erit halpschilt ut patet hic per exemplum.

Här står prästen i sin egen gard, dvs långspets, vilket avvärjs av eleven, vars motvärn är halvsköld, vilket visas här i exemplet.

Hic ponit se sacerdos sub gladium scolaris quod sepius prius tactum est. Unde Versus: dum ducitur halpschilt, cade sub gladium quoque scutum.

Här ställer sig prästen under elevens svärd, vilket ofta nämnts innan. Härav versen: ”när han ställt sig i halvsköld, fall under båd' svärdet och skölden.”

Postquam sacerdos superius posuit se ad scolarem hic scolaris religat et calcat volens facere quod subsequitur et quia multas formas superius habetis, unde non est necesse plura ponere exempla. Unde versus Ligans ligati etc.

Efter att prästen anfäller eleven ovan till, binder eleven mot, och kliver fram för att vilja göra vad som följer, och eftersom ni redan har många varianter nämnda innan, så är det inte nödvändigt att lägga till fler exempel, därav versen: ”bindaren och motbindaren etc.

Nota quod ex illa religione ex parte scholaris ducetur utilis plaga videlicet faciendone separacionem gladii et scuti sacerdotis necnon intrando ut per quod nusquam plus in libro scriptum est ut patet hic per exemplum.

Märk att från denna motbindning från elevens sida utförs ett väldigt bra hugg, dvs genom att sära på prästens svärd och sköld samt att gå in, vilket dock inte skrivits om mer i den här boken, vilket visas här i exemplet.

Notandum quod scolaris ducit hic plagam generalem quam consueuerunt ducere omnes generales dimicatores ex supradictis proxime tactis videlicet quando ligans et ligatus sunt in lite, tunc ligans qui est superior vadit post caput et obmittit schiltslac mediante quo subsequitur plaga sacerdos vero intrat ut hic.

Märk att eleven här hugger ett vanligt hugg som fåktare i gemen brukar använda efter vad som hände just innan vad som avhandlades innan, dvs, när den bindande och den bundna befinner sig i strid, så går bindaren som befinner sig ovanför, går efter (bakom) huvudet och hoppar över sköldslaget, genom vilket ett hugg följer. Prästen går in som följer.

Nota quod resumitur hic specificata custodia sacerdotis appellata Langort, sed est valde aliena obsessio hic depicta et valde rara, et sciendum quod omnia ista reducuntur ad custodiam primam et ad obsessionem que dicitur halpschilt etc.

Märk att här används igen prästens egna långspets, men det är ett väldigt annorlunda försvar som avbildas här och ganska sällsynt. Det skall man också veta att allt detta kan reduceras ner till första garden och till försvaret som kallas halvsköld etc.

Hic sacerdos ducit quendam fixuram prius tactam, quia scholaris qui fuerat obsessor supra exemplo proximo obmittit omnes suos actos, quia si religasset fuisset subportatus, ut patet infra exemplo proximo.

Här använder prästen just den stöt som visades innan, eftersom han är försvarare i föregående exemplet, hoppar över alla sina handlingar, eftersom om han hade bundit mot, så hade han lyfts upp, vilket syns i nästa exempel.

Notandum quod ex hiis ista fixura superius tacta per sacerdotem erit, hic quedam religacio facta per scolarem, quod oportet de necessitate, si volumus quod defendatur fixura superius depicta.

Märk att från föregående stöt utförd av prästen, här kommer motbindningen göras av eleven, vilket måste göras om vi vill avvärja ovan avbildade stöt.

Ligans ligati contrarii sunt et irati,
ligatus fugit ad partes laterum, peto sequi.

Den som binder och den som är bunden är fiender och arga,
den bundna flyr till sidorna; jag söker att följa.

Hic tertia custodia obsessa est cum specificata custodia sacerdotis que nuncupatur langort. Et consulo bona fide, quod is qui regit tertiam custodiam non protrahat suos actus, alioquin is qui regit obsessionem sacerdotis intrat cum fixura, quod est in communi usu sacerdotis.

Här är tredje garden försvarad av prästens egna gard som kallas langort, och jag rekommenderar med gott samvete att den som står i tredje garden inte bör dra ut länge på att agera, annars kommer den som använder prästens gard att gå in med en stöt vilket är vanligt bruk av prästen.

Postquam sacerdos superius obsessus fuit hic scholaris schuetzet sacerdos vero ducit quandam religacionem ut hic patet.

Efter att prästen avvärjts ovan till skyddar sig här eleven. Prästen använder då en återbindning som visas här.

Hic resumitur quarta custodia, que est obsessa cum specificata custodia sacerdotis. Sacerdotis est econtra obsidere, aliquin scholaris intrat vt prius, et veniunt omnes actus quos prius habuisti.

Här används igen fjärde garden, som avvärjts av prästens egna långspets. Prästen bör sätta mot där, annars går eleven inn som innan, och alla andra saker som följer som du sett innan.

Hic iterum sumitur quinta custodia, que etiam obsessa est cum specificata custodia sacerdotis, que dicitur langort, ut patet hic per exemplum.

Här upptas återigen femte garden, som även den avvärjs av med prästens egna långspets, vilket ses här i exemplet.

Ligans ligati contrarij sunt et irati,
Ligatus fugit ad partes laterum; peto sequi.

Den som binder och den som är bunden är fiender och arga,
den bundna flyr till sidorna; jag söker att följa.

Hic obsedetur quinta custodia cuius obsessio erit halbschildt, et nota regens custodiam solum habet due facere: primo potest ducere fixuram, secundo potest ducere plagam dividendo scutum et gladium.

Här motsätts femte garden, vars motvärn är halvsköld och märk att den som ställt sig i garden har endast två saker att göra: det första är att stöta, det andra att hugga, genom att skilja på sköld och svärd.

Superius scholaris obsessus est. Hic vero recipit fixuram, ut patet per exemplum.

Ovantill avvärijdes eleven, men här utför han en stöt vilket syns på bilden.

Post fixuram superius ductam per scolarem, hic sacerdos defendendo schizet et recipit plagam. Hoc est generalis regula in arte sacerdotis.

Efter stöten som utfördes av eleven innan, så skyddar sig här prästen och utför ett hugg. Detta är en vanlig i prästens konst.

Hic iterum resumitur quinta custodia, cuius contraria erit halpschilt, ut patet per exemplum.

Nota quod quancumque ducetur halpschilt contra illam quintam custodiam dividendo scutum et gladium cum plaga. Unde consulo quod quancumque ducis illam obsessionem, videlicet halpschilt intras cum fixura sine misericordia.

Här intas återigen femte garden vars motvärn är halvsköld vilket syns här i exemplet.

Märk att närhelst man använder halvsköld mot femte eller andra garden så skall man alltid akta sig för hugget som kommer från den som håller garden genom att skilja på svärd och sköld med hugget. Därför råder jag till att den som står i det motvärdet dvs halvsköld bör gå in med en stöt utan pardon.

Hic scolaris ducit stich, quare sacerdos obmittit suam defensionem, ut patet hic per exemplum.
Här utför eleven ett stick eftersom prästen utelämnat sitt försvar, vilket ses här i exemplet.

Hic sacerdos defendit illum actum superius ductum ut patet hic per sacerdotem.
Här värjer sig prästen från ovannämnda handling, vilket syns här av prästen.

Prius quam superius in tertio exemplo ymaginarum fixura quedam ducta est per scolarem, eandem vero fixuram sacerdos hic defendit recipiendo schiltslac, ut patet hic per exemplum.

Innan ovannämnda i tredje exemplet av bilderna, utfördes en stöt av eleven. Denna stöt försvarade prästen genom att göra ett sköldslag, vilket syns här på bilden.

Hic iterum se resumitur quinta custodia de qua superius dictum est sepius et est notandum quod sacerdos obsedit scolarem obsessione quadam rara et valde bona in exemplum suorum discipulorum, et sciatur, quod si scolaris ducet fixuram que duci consuevit de consuetudine. Sacerdos debet etiam ducere fixuram contra fixuram scolaris, quia sua magis valet intrando cum sinistro pede. Si autem intrare nequiverit, cedat cum dextro pede. Nichillominus non obmittatur quin etiam ipsa fixura perficiatur, si autem scolaris obsedit eum econtrario mediante halpscilt, sacerdos cadet sub gladio et scutum, et tunc superveniunt ea que prius visa sunt in custodia prima. Unde versus: Dum ducitur halpscilt, cade sub gladium quoque scutum.

Här används igen femte garden som ofta nämnts innan, och man bör märka att prästen värjer sig mot eleven med en ganska ovanlig, och väldigt bra, till lärdom för sina elever. Det bör man även veta att om eleven utför en stöt vilket han brukar av vana, så måste prästen också göra en stöt mot elevens, eftersom hans egna stöt fungerar bättre när han går in med vänsterfoten. Kan han emellertid inte gå in, måste han gå tillbaka med högerfoten. Men icke desto mindre, får man inte låta bli att stöta. Om eleven då sätter mot genom att använda halvsköld måste prästen falla under svärdet och skölden, och då fortsätter det som man kan se innan i första garden. Härav versen: ”när halvsköld används, fall under båd' svärdet och skölden.”

Hic scolaris perfecit suam fixuram. Sacerdos vero obmittit omnes suos actus.

Här fullföljer eleven sin stöt, men prästen låter bli allt sitt försvar.

Hic nota quod sacerdos defendit hic fixuram scolaris.

Notera här hur prästen parerar elevens stöt.

Nota quod hic resumitur quarta custodia, cuius quarte custodie obsessio est specificatum langcort sacerdotis videat autem obsessor ne regens custodiam ducat aliquam plagam, quia periculosum erit sic diu latiare. Unde ducat primo schuzin, demum fixuram non obmittat.

Märk att här används fjärde garden vars försvar är prästens egna långspets. Försvararen bör se upp så inte den som står i (fjärde)garden utför något hugg, eftersom det är farligt att stå still för länge. Därför måste han först skydda, och slutligen inte glömma att stöta.

Hic sacerdos e contrario obsedit scolarem, quod puto melius esse, quod potest ab aliquo edoceri, quia si hoc non fiet, scolaris ipsum invaderit cum fixura, quod nunc suus erit. Sed ex hiis oritur ludus prime custodie, videlicet ligantis et ligati, quod patet infra in exemplo proximo.

Här motsätter sig prästen eleven, vilket jag anser är bäst, vilket kan läras av vemsomhelst, eftersom om han inte gör det, går eleven själv in med en stöt, eftersom han måste. Ur detta härrör första gardens stycke, dvs den bindande och den bundne, vilket syns här nedan i nästa exempel.

Hic erunt ligaciones que superius tacte sunt sepius, unde versus ligans ligati contraria sunt et irati etc.
 Här är bindningarna som visats ofta innan. Härav versen: Den som binder och den som är bunden är fiender och arga, osv.

Ex illis ligacionibus superius ductis, scolaris ducit illam plagam per caput, ducendo gladium [median]te schiltslac.

Från de ovanstående bindningarna utför eleven hugget med svärdet mot huvudet, tillsammans med med ett sköldslag.

Notandum quod plagam superius ductam per scolare sacerdos defendit hic in hunc modum, quia scolarius gladius fuit inferior et cum esset in actu ducendi plagam ducendo gladium seorsum, sacerdos vero antequam scolarius ducat gladium suum ad usum debitum, recipit plagam ut patet hic per exemplum.

Märk att övre hugget som eleven utför försvarar sig prästen mot på detta vis, eftersom elevens svärd befann sig nedantill, och medan han var i färd med att hugga och då drog till sig svärdet, riktade prästen in svärdet till ett hugg innan eleven hunnit få upp svärdet till ordentlig användning vilket ses här i exemplet.

Hic iterum resumitur quarta custodia cuius custodie obsessio erit specificatum langort sacerdotis, et notandum quod quodocumque sic se habet ludus ut hic, tunc consulo tam regenti custodiam quam obsedenti eam, ne quisquam eorum protrahendo obmittat quod suum est, videlicet ex parte regentis custodiam obsessio & ex parte obsidentis fixura.

Här används återigen fjärde garden, vars motvärnsgard är prästens egna långspets. Märk även att närhelst spelet ser ut så här, då råder jag att varken den som ställt sig i garden eller den som försvarar sig låter bli att göra vad de måste genom att tveka, dvs att den som ställt sig i garden bör motvärja sig, och den som står i försvar att stöta.

Superius dictum est tam de eo qui regit custodiam, quam de eo qui eam obsedit, et quia prior erit scolaris, qui superius fuerat obsessus ducit quod suum est, videlicet primo schuzin ut hic et infra exemplo proximo fixuram, quia sacerdos omnes suos actus obmittit, unde qui prior vadit, prior erit ad faciendum dampnum suo adversario.

Innan talades det om såväl han som står i garden och han som värjer sig mot den, och eftersom innan var det eleven som var försvarare innan, och gjorde vad han borde, dvs först att skydda sig som här, och exemplet här nedan stöta, eftersom prästen låter bli att göra allt han skall göra. Följaktligen, den som anfaller först är den som först vållar sin motståndare skada.

Postquam determinatum est superius de actibus scolaris et de obmissione actuum sacerdotis, hic iterum sacerdos obmittit quod suum est, donec scolaris suam perducit adessentem intracionem, ut

patet hic.

Efter att vi innan avhandlat elevens handlingar, och prästens uteslutande av sina handlingar, här återigen låter bli att göra bad han måste, ända tills eleven utför sin attack som visas här.

Notandum est quod hic resumitur custodia prima, videlicet sub brachio cuius obsessio est specificata custodia secunda sacerdotis locata in humero dextero, et nota quod regentis custodiam statim erit schuzin nulla mora interposita, alioquin ex parte adversarii ducetur halbschilt, quod erit regenti custodiam valde perniciosum et ex hiis generantur omnia que habuntur de prima custodia de quibus habetur in primo quaterno.

Märk att här används igen första garden, dvs under armen, vars motvärn är prästens egna andra gard, som befinner sig på högeraxeln. Märk också att den som står i den garden strax måste skydda sig, utan någon som helst tvekan, annars kommer motståndaren använda sig av halvsköld, vilket är väldigt skadligt för den som står i garden, härifrån sedan kommer allt som hör till första garden, vilket finns i första fjärdedelen av boken.

Hic sacerdos qui regebat custodiam ducit schutzin quod erit proptereo quia prior erit paratus et est bene consulendum, quod obsidens statim ligat super gladium ipsius regentis custodiam quod hic obmittitur, ut patet per exemplum.

Här utför prästen som står i garden skydd, vilket kommer av att han är först redo, och det är tillrådligt att den som försvarar sig, strax binder över svärdet till den som står i garden, vilket här utelämnats, som ses här i exemplet.

Hic e[runt] ligationes superius et inferiores que [?sepius] ducte sun[t] [...] Unde versus Ligans ligati etc.

Här är de övre och undre bindningarna som ofta används, härav versen: den bindande och den bundna, osv.

Ex hiis super[ioribus] allegacionibus sacerdos walpurgis recipit schiltslac, quia erat superior et prius parata.

Från de föregående bindningarna utför prästen Valborg sköldslag, eftersom hon var överst och redo först.

